

**MAHALLABAY ISHLASH TIZIMI ORQALI XIZMATLAR SOHASINI
RIVOJLANTRIRISH ASOSIDA ISHSIZLIKNI KAMAYTIRISH VA AHOLI
DAROMADLARINI OSHIRISH.**

**Rajabov Navruzbek Azimjonovich
Uralov Baxtiyor Maxmudovich
Javmanov Jamshed Abdusamatovich**

*Samarqand davlat veterinariya meditsinasi chorvachilik va biotexnologiyalar
universiteti, Iqtisodiyot va buxgalteriya hisobi kafedrasida assistentlari*

Annotasiya: *Mazkur maqolada mahallabay ishlash orqali mahallalarda kichik tadbirkorlik faoliyatini yanada rivojlanishi kambag'allikni qisqartirishning muhim omili ekanligi bo'yicha ilmiy qarashlar ilgari surilgan. Qishloq joylarda kambag'allikni qisqartirishda tadbirkorlik faoliyati, ayniqsa, mahallalarda tadbirkorlikni rivojlantirish, o'zini o'zi band qilish orqali o'z tadbirkorligiga ega bo'lish borasida tegishli takliflar ishlab chiqilgan.*

Kalit so'zlar: *mahallabay ishlash, tadbirkorlik faoliyati, o'zini o'zi band qilish, kambag'allikni qisqartirish, mahallalar ijtimoiy tarmoqlarda tovarlarni siljitish.*

Аннотация: *В данной статье представлены научные взгляды на то, что дальнейшее развитие малого предпринимательства в микрорайонах посредством общественных работ является важным фактором снижения уровня бедности. В целях сокращения бедности в сельской местности разработаны соответствующие предложения по развитию предпринимательства, особенно в микрорайонах, и самозанятости.*

Ключевые слова: *соседская работа, предпринимательство, самозанятость, сокращение бедности, перемещение товаров в соседских социальных сетях.*

Abstract: *In this article, the scientific views on the fact that the further development of small business activities in the neighborhoods through community work is an important factor in reducing poverty. In order to reduce poverty in rural areas, the relevant proposals have been developed regarding the development of entrepreneurship, especially in the neighborhoods, and self-employment.*

Key words: *neighborhood work, entrepreneurship, self-employment, poverty reduction, moving goods in neighborhood social networks.*

Bugungi kunda barcha mamlakatlarda bo'lgani kabi, mamlakatimizda ham insonlar yashash darajasi va hayot farovonligini oshirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Hududlarda "mahallabay" ishlash tizimini tashkil etish orqali ishsizlik darajasi yuqori bo'lgan mahallalar bilan manzilli ishlab, "o'sish nuqtalari"ni hayotga tatbiq etish, tadbirkorlikni rivojlantirish, aholining daromadi va xarid qobiliyatini oshirish maqsadida har bir mahallada mahallabay ishlash tizimini

joriy etish orqali mahallalarda kichik biznesni rivojlantirish orqali mahalla daromadini oshirish hamda ishsizlikni kamaytirish muhim ahamiyat kasb etib kelmoqda. Bugungi kunda mamlakatimizda kambag'allikni qisqartirish, insonlar yashash darajasini yanada yaxshilash, barqaror rivojlanish bo'yicha bir qator chora-tadbirlar, strategiyalar, konsepsiyalar ishlab chiqilmoqda. Jumladan, 2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasiga muvofiq, 2026 yil oxiriga qadar mamlakatda kambag'allik darajasini ikki barobarga kamaytirish rejalashtirilmoqda.

"Mahallabay" ishlash tizimi orqali "og'ir" mahallalarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish, ularda oilaviy tadbirkorlikni kengaytirish, aholining daromad manbalarini ko'paytirish va ishsizlikni bartaraf etishning ustuvor yo'nalishlari etib quyidagilar belgilab olishimiz mumkin:

☰ mahallalarning "o'sish nuqtalari"ni (ixtisoslashuv yo'nalishlarini) aniqlash va yangi tadbirkorlikni, jumladan, "drayver" loyihalarni amalga oshirishda tashabbuskorlarga ko'maklashish va shu orqali har bir mahallaning ijtimoiy-iqtisodiy o'sishini ta'minlash;

☰ aholining doimiy daromad manbalarini yanada ko'paytirish, oilaviy tadbirkorlikni va o'zini o'zi band qilib ishlash faoliyatini yanada kengaytirish choralari ko'rish;

☰ mahallalarda tadbirkorlik faoliyatini yo'lga qo'yish istagi bo'lgan tashabbuskorlarni biznes asoslariga o'qitish;

☰ xonadonlarda tomorqa yerlaridan samarali foydalanish, daromadlilikini yanada oshirish, mahsulot ishlab chiqarish uchun zarur asbob-uskuna va xom-ashyo bilan imtiyozli kreditlar asosida ta'minlash, shuningdek, ishlab chiqarilgan mahsulotlarni sotishga ko'maklashish jarayonlarini tashkil etish uchun "yetakchi" tadbirkorlik subyektlarini biriktirish;

☰ tadbirkorlik loyihalarini amalga oshirishga ko'maklashish va faoliyatini monitoring qilib borish, ishlab chiqaradigan mahsuloti (xizmati) bozorini topishiga yordam berish.

"Mahallabay" ishlash tizimi orqali xonadonlar bir qancha mezonlar asosida o'rganib chiqish maqsadga muvofiq:

- doimiy daromadga egaligi (o'rta holatdagi), yordamga muhtoj yoki muhtoj emasligi;
- so'nggi uch yil davomida oilaviy tadbirkorlik dasturlari doirasida kredit olganligi;
- mavsumiy yoki norasmiy daromadi mavjudligi;
- "yetakchi" tadbirkor bilan ishlash istagi mavjudligi;
- o'zining tadbirkorlik faoliyatini yo'lga qo'yish istagi borligi;
- doimiy ishga joylashishga ehtiyoji borligi;
- mehnatga layoqatsiz oila a'zolari mavjudligi;

- ishlash istagi yo'q xonadon a'zolari mavjudligi.

Bu mezonlarga asosan mahallabay ishlash tizimida har bir xonadoning doimiy daromadga egaligi, oilaviy tadbirkorlik dasturlari ishlab chiqish hamda har bir mahallada tomorqalardan samarali foydalanish orqali xizmat ko'rsatish salohiyatini oshirib aholi daromadlarini muntazam oshirib borish bugungi kunda dalzarb muammolardan biri bo'lgan ishsizlikni kamaytirish aholi bandligini ta'minlashdan iboratdir.

"Mahallabay" ishlash tizimini rivojlanishda uning rivojlanishi esa ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarga bog'liq. Shu sababdan ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarni tizimlashtirish, har soha va tarmoqda ushbu ishlarni amalga oshirish bugungi kundagi barcha hukumat, tashkilotlar va korxonalar oldidagi asosiy va dolzarb masalalardan hisoblanadi. Zero, korxonalarining rivoj topishi iste'mol daromadlariga bog'liq. Bu esa aholining ish bilan ta'minlanganligi, aholining daromad sohalari kengayishi bilan bog'liq. Ayniqsa, mahallalarda xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish orqali kambag'allikni kamaytirish, aholi daromadlarini oshirish, aholining iste'mol savatchasi miqdori va sifatini doimo oshirib boorish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Chunki mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy barqarorligi va milliy iqtisodiyotning jadal rivojlanishi ko'p jihatdan ushbu muammoni hal etilishiga bog'liqdir. Shu sababli bugungi kunda respublikamizda aholini ish bilan ta'minlash va uning farovonligini oshirish masalasiga ijtimoiy-iqtisodiy islohotlarning ustuvor yo'nalishi sifatida qaralmoqda. Kambag'allikni qisqartirishning bosh omili sifatida tadbirkorlikni rivojlantirish, xususan, oilaviy tadbirkorlik, kichik biznes, yakka tartibdagi tadbirkorlik, o'zini-o'zi band qilish xizmat qiladi. Shundan kelib chiqib, tadbirkorlikni yanada rivojlantirish yo'nalishlari, kambag'allikni qisqartirish yo'llari bo'yicha ilmiy tadqiqot olib borilgan.

Xulosa va takliflar. Tadbirkorlikni yanada rivojlantirish orqali kambag'allikni qisqartirish masalasi bo'yicha quyidagilarni amalga oshirish maqsadga muvofiq: Mahallalarda aholi tadbirkorligini rivojlantirish, jumladan, "mahallabay" ishlash tizimi orqali oilalarning daromad manbalarini, shu jumladan, tomorqa yerlardan foydalanish hamda daromadli mehnatga bo'lgan intilishi va ehtiyojlarini «xonadonbay» o'rganish, band bo'lmagan aholining, ayniqsa, ishsiz yoshlar va xotin-qizlarning muammolarini o'rganish orqali ularni kasb-hunar va tadbirkorlikka o'rgatuvchi kurslarga yo'naltirish va mehnat faoliyati bilan shug'ullanishga amaliy ko'maklashish, yoshlarning tadbirkorlik tashabbuslari va startap g'oyalarini yanada qo'llab-quvvatlashga qaratilgan kreditlar ajratish;

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Q.Mirzayev, T.Sharipov, Sh.Sultonov, G'.Mustofayev va E.Fayziyevlar "Xizmatlar sohasi iqtisodiyoti" darslik Fan bilog'i nashriyoti, Samarqand 2022 y.

2. E.Maxmudov Korxonalar iqtisodiyoti. O'quv qo'llanma T.:O'zbekiston yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg'armasi nashriyoti 2005 y.
3. Alikulov, A. M., & Toshpulatov, J. (2023). Agroklasterlarda moliyaviy natijalar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish masalalari.
4. Аликулов, А. И. (1993). Совершенствование учета затрат на производство, переработку и исчисление себестоимости продукции хлопка-сырца в хлопковом комплексе (на примере хлопководческих хозяйств и хлопкоочистительных заводов Самаркандской области).
5. Alikulov, A. I. (2010). Modern trends in development of cotton production and processing chain in Uzbekistan. *Perspectives of Innovations, Economics and Business, PIEB*, 6(3), 75-76.
6. Alikulov, A. I. (2010). Modern trends in development of cotton production and processing chain in Uzbekistan. *Perspectives of Innovations, Economics and Business, PIEB*, 6(3), 75-76.
7. Ismatovich, A. A. (2023). THEORETICAL BASIS OF ORGANIZING THE ACCOUNT OF COMMODITY MATERIAL ASSETS IN AGROCLUSTERS ON THE BASIS OF INTERNATIONAL STANDARDS. *MASTERS*, 1(1), 132-137.
8. Baxodirovich, T. J., & Ismatovich, A. A. (2023). IMPROVING THE ACCOUNT OF FINANCIAL RESULTS ACCORDING TO INTERNATIONAL STANDARDS. *MASTERS*, 1(1), 138-143.
9. Alikulov, A., & Abduraxmonov, F. (2023). QISHLOQ XO 'JALIK KORXONALARIDA YAKUNIY MOLIYAVIY NATIJALAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH. *Academic research in educational sciences*, 4(SamTSAU Conference 1), 174-181.
10. Alikulov, A. (2023). Organizational and methodological bases of accounting the costs of establishing vineyards.
11. Alikulov, A., & Razzoqo, A. (2023). PAXTA TOZALASH KORXONALARIDA ISHLAB CHIQRISH XARAJATLARINI TAHLIL QILISH. *Academic research in educational sciences*, 4(SamTSAU Conference 1), 74-83.
12. ESHMURADOV, U. T., & ALIKULOV, A. I. (2014). IMPROVEMENT ACCOUNTING OF SALES AGRICULTURAL PRODUCTS ON FARM ENTERPRISES. *SEA: Practical Application of Science*, 2(3).
13. ESHMURADOV, U. T., & ALIKULOV, A. I. (2014). IMPROVEMENT ACCOUNTING OF SALES AGRICULTURAL PRODUCTS ON FARM ENTERPRISES. *SEA: Practical Application of Science*, 2(3).
14. Jo'raeva, D. O., & Abdushukurov, X. B. (2023). UZUMCHILIK PLANTATSIYALARINI BARPO ETISH XARAJATLARI HISOBINI TASHKILIY-USLUBIY ASOSLARI. *The Journal of Economics, Finance and Innovation*, 690-699.
15. Mardiyevna, S. G., & Abdusamatovich, J. J. (2022). SANOAT 4.0 KONSEPSIYASI VA UNGA TA'SIR ETUVCHI RISKLAR. *Current Issues of Bio Economics and Digitalization in the Sustainable Development of Regions (Germany)*, 712-721.

16. Пардаева, О. М., & Жавманов, Ж. А. (2023). СНИЖЕНИЕ УРОВНЯ БЕЗРАБОТИЦЫ ПУТЕМ ВОВЛЕЧЕНИЯ НАСЕЛЕНИЯ НА САМОЗАНЯТОСТЬ. PEDAGOG, 6(4), 568-574.
17. Жавманов, Ж. А. (2023). СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОПРЕДЕЛЕНИЯ КРИТЕРИЕВ БЕДНОСТИ. JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY BULLETIN, 6(5), 306-318.
18. Жавманов, Ж. А., Уралов, Б. М., & Очилова, М. Т. (2024). ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ РЕАЛИЗАЦИИ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 2(26), 240-250.
19. Makhmudovich, U. B., Abdusamatovich, J. J., Tashtemirovna, O. M., & Ugli, F. U. K. (2024). TAXATION OF INDIVIDUAL ENTREPRENEURS AS A FORM OF STATE REGULATION OF SELF-EMPLOYMENT. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 2(26), 232-239.
20. Abdusamatovich, J. J., Makhmudovich, U. B., Tashtemirovna, O. M., & O'g'li, F. U. X. (2024). O 'ZBEKISTONDA INNOVATSION IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING GLOBAL TENDENSIYALARI. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 2(26), 222-231.
21. Жавманов, Ж. А., Уралов, Б. М., Очилова, М. Т., & Файзуллаев, У. Х. У. (2024). НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ ИНДИВИДУАЛЬНЫХ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЕЙ КАК ФОРМА ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ САМОЗАНЯТОСТИ. SO'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI, 7(1), 369-378.
22. Очилова, М. Т., Уралов, Б. М., Жавманов, Ж. А., & Файзуллаев, У. Х. У. (2024). РАЗРАБОТКА МОДЕЛИ РАЗМЕЩЕНИЯ И СПЕЦИАЛИЗАЦИИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА В РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКЕ В САМАРКАНДСКОЙ ОБЛАСТИ. SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI, 7(1), 379-386.
23. Уралов, Б. М., Очилова, М. Т., Жавманов, Ж. А., & Файзуллаев, У. Х. У. (2024). СОСТОЯНИЕ РАЗВИТИЯ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ. SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI, 7(1), 387-395.
24. O'G'Li, H. S. R., Makhmudovich, U. B., & Abdusamatovich, J. J. (2024). OLIY TA'LIM TIZIMIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING USTUVOR YO 'NALISHLARI. JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH, 7(2), 158-165.
25. Faxriddin O'g'li, N. D., Makhmudovich, U. B., & Abdusamatovich, J. J. (2024). OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN SAMARALI FOYDALANISH USULLARINING NAZARIY ASOSLARI. WORLD OF SCIENCE, 7(2), 126-134.
26. O'G'Li, A. J. F., Abdusamatovich, J. J., Makhmudovich, U. B., & Baxtiyorovna, N. G. (2024). KAMBAG'ALLIKNI BARTARAF ETISHDA "MAHALLABAY" ISHLASH TIZIMI SAMARADORLIGI TAHLILI. WORLD OF SCIENCE, 7(2), 114-125.

27. Xayrullo O'g'li, F. U., Abdusamatovich, J. J., Maxmudovich, U. B., & Baxtiyorovna, N. G. (2024). KAMBAG'ALLIKNI BARTARAF ETISHNING MAHALLABAY ISHLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH. WORLD OF SCIENCE, 7(2), 136-143.
28. Odiljon o'g'li, A. O., Abdusamatovich, J. J., Maxmudovich, U. B., & Baxtiyorovna, N. G. (2024). KAMBAG'ALLIKNI ANIQLASH VA QISQARTIRISH MAMLAKATIMIZ IJTIMOY-IQTISODIY SIYOSATINING USTUVOR YO'NALISHI. SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI, 7(2), 237-246.
29. Xudjayarovich, N. S. (2024). O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QIMMATBAHO QOG 'OZLAR BOZORI HOZIRGI HOLATI. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 2(26), 216-221.
30. Khojayarovich, N. S. (2023). VALUES DISPARITY IN THE AGRO-INDUSTRY COMPLEX AND WAYS OF ITS ELIMINATION. Journal of Advanced Scientific Research (ISSN: 0976-9595), 3(3).
31. Rabbimovna, R. U., & Farxodovna, E. D. (2023). MOLIYA BOZORINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO 'NALISHLARI, ZAMONAVIY TENDENSIYALARI VA ISTIQBOLLARI. Научный Фокус, 1(7), 709-714.
32. Ibodullayevich, O. R. F., & Turdibayevich, K. R. (2023). QISHLOQ XO'JALIGIDA CHORVACHILIK MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH. MASTERS, 1(1), 119-126.
33. Abdigapparovich, I. X. (2024). QISHLOQ XO'JALIGI MAXSULOTLARINI TAYYORLOV VA SOTISH XIZMATLARINI BOSHQARISH. JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH, 7(2), 148-157.
34. Abdigapparovich, I. X. (2024). QISHLOQ XO'JALIGIDA MASHINA-TRAKTOR PARKLARI XIZMATLARINING AXAMIYATI. WORLD OF SCIENCE, 7(2), 105-113.
35. Nazarova, M., & Kazakova, Z. (2023). Paxta-to 'qimachilik klasterlarida sotish baholarining tahlili.
36. Kazakova, Z. S., & Aslonov, X. (2023). QISHLOQ XO 'JALIGINI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI O 'RNI. The Journal of Economics, Finance and Innovation, 391-398
37. Salaxiddinovna, K. Z. (2023). Methodology of Teaching Economics and Accounting in a Market Economy. Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities, 18, 66-68.
38. .Nazarova, M., & Kazakova, Z. (2023). Paxta-to 'qimachilik klasterlarida sotish baholarining tahlili.
39. Salaxiddinovna, K. Z., & Iskandarovna, I. I. (2024). OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI YETISHTIRISHNING HUDUDIY JIHATLARI. SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI, 7(2), 247-256.
40. Sharipovna, N. M., & Rustamjon o'g'li, T. O. (2024). QISHLOQ XO'JALIGI IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING

O'RNI. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 3(27), 269-275.

41. Tirkashyev, F. (2023). Intellektual mulkni boshqarish jarayonlarni o'rganishning nazariy muammolari.

42. Rasul o'g'li, U. A., & Ibrohim, S. (2023). KLASSTERLARDA SABZAVOT YETISHTIRISH, TASHISH, QAYTA ISHLASH, SOTISH JARAYONLARIDA MENEJMENTI. JOURNAL OF ECONOMICS AND BUSINESS MANAGEMENT, 6(5), 39-46.

43. Саламов, И., Жонибеков, Ф. Б., Казакова, З. С., & Назарова, М. Ш. (2022). САМАРҚАНД ВИЛОЯТИНИНГ ИҚТИСОДИЙ ТАРМОҚЛАРИДА ИННАВАЦИЯ ВА РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТНИ ЖОРИЙ ЭТИШНИНГ ИСТИҚБОЛДАГИ ИМКОНИАТЛАРИ. Current Issues of Bio Economics and Digitalization in the Sustainable Development of Regions (Germany), 482-485.

44. Azimjonovich, R. N. (2023). General Characteristics of Socio-Economic Systems and Types of Socio-Economic Systems. EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY, 3(12), 179-182.

45. Ochilova, M. Poverty in Uzbekistan, Ongoing Reforms and Ways to Overcome Them. JournalNX, 569-571.

46. Ochilova, M. The Problem of Poverty in Uzbekistan and the Role of Reforms in Overcoming IT. JournalNX, 484-485.